

Předmět: Psychodiagnostika dětí a dospělých

Zkratka předmětu: BSZ4

Garant: PhDr. Radko Obereignerů, Ph.D.

Okruhy 1-22 jsou z psychodiagnostiky dospělých.

Okruhy 23-38 jsou z psychodiagnostiky dětí.

Psychodiagnostika dospělých

1. Obecné otázky psychologické diagnostiky

- Základní pojmy, vymezení oboru psychodiagnostika.
- Stručný historický přehled, vývoj významných psychodiagnostických metod.
- Psychodiagnostická metoda, cíle, strategie, psychologická diagnóza.
- Významné proměnné v psychodiagnostické situaci – proband/pacient, psycholog, vzájemný vztah, vlivy okolí.
- Rozdíly v klinickém a testovém přístupu.
- Průběh psychologického vyšetření, diagnostika jako dynamický proces.

2. Klasifikace psychodiagnostických metod, základní vlastnosti testů

- Klasifikace metod – klinické, testové (výkonové testy a jejich rozdělení, testy osobnosti a jejich rozdělení)
- Základní vlastnosti testů – objektivita, standardizace, validita, reliabilita, transferabilita
- Výsledkové ukazatele testů a jejich charakteristika – standardní skóry (percentily, IQ deviační, vývojový, z-skór, Index relativní výkonnosti, Indexové skóry)
- Etické zásady při použití psdg. metod
- Obsah testových příruček, zásady práce s testovým materiálem

3. Klinické metody

- Vymezení, výhody a nevýhody, spolehlivost získaných údajů.
- Pozorování - druhy, průběh, registrace a interpretace, chyby, předpoklady správného pozorování.
- Rozhovor - diagnostické interview, vymezení, druhy, fáze, význam, cíle, techniky vedení rozhovoru, registrace a interpretace, problémy při vedení rozhovoru.
- Anamnéza - vymezení, druhy, průběh, obsahová struktura, životopis.
- Analýza spontánních produktů - vymezení, význam.

4. Diagnostika inteligence - jednodimenzionální testy

- Pojem intelekt a inteligence, základní teorie a druhy inteligence, současný pohled na inteligenci v rámci teorie kognitivních schopností, inteligenční kvocient, historie měření schopností.

- Testy zkušebního okruhu: Standardní progresivní matice (Standard progressive matrices, SPM), Kohsovy kostky (Kohs cube design test, KCDT), Testy nezávislé na kultuře (C.F., Culture fair), D 48 Domino, Unesco, Krátký verbální inteligenční test (KVIT), Vídeňský maticový test (VMT), Bochumský maticový test (BOMAT advanced).

5. Diagnostika inteligence – vícedimenzionální (komplexní) testy

- Obecná charakteristika vícedimenzionálních inteligenčních testů
- Testy zkušebního okruhu: Test struktury inteligence (IST-70, IST-2000-R), Analýza struktury inteligence (ISA), Mannheimský inteligenční test (MIT), Analytický test inteligence (AIT), Testy kognitivních schopností (WJ-IE-Cog, WJ-III), Test úrovně intelektových schopností (TURS), Krátký test všeobecné inteligence (KAI), Orientační zkouška

6. Diagnostika inteligence – Wechslerovy inteligenční škály

- Historie a vývoj Wechslerových inteligenčních škál, významné rozdíly verzí WAIS-R a WAIS-III, principy metody, charakteristika metody a její struktura, specifika jednotlivých subtestů, výsledkové ukazatele metody, aplikace metody.
- Testy zkušebního okruhu: Wechslerova inteligenční škála pro dospělé, 3. vydání (WAIS-III)

7. Testy pozornosti a pracovního tempa

- Stručné vymezení současných neuropsychologických teorií pozornosti. Rozdělení a vlastnosti pozornosti. Význam diagnostiky pozornosti pro klinickou psychologii a psychopatologii.
- Testy zkušebního okruhu: Bourdonův test pozornosti, jeho modifikace a současné využití, Test pozornosti d2, Test koncentrace pozornosti (TKP), Rychlostní auditivní test sériového doplňování (PASAT), Test cesty (TMT), Číselný čtverec, Číselná obdélník, Test setrvalého výkonu (CPT), Disjunktivní reakční čas (DRČ), Test modalit čísel a symbolů (SDMT), Test kolísání pozornosti (TOVA),

8. Testy paměti

- Stručné vymezení současných neuropsychologických teorií paměti. Modality paměti, rozdělení mnestických funkcí. Význam diagnostiky paměti pro klinickou psychologii a psychopatologii.
- Testy zkušebního okruhu: Wechslerova škála paměti, 3. vydání (WMS-III), Wechslerova škála paměti – zkrácená verze (WMS-IIIa), Bentonův vizuálně retenční test (BVRT), Paměťový test učení (AVLT), Meiliho test aktuální paměti, Škála aktuální paměti (ŠAP), Paměťový test (LGT-3)

9. Testy exekutivních funkcí

- Stručné vymezení současných neuropsychologických teorií exekutivních funkcí. Charakteristika exekutivních procesů. Význam diagnostiky exekutivních funkcí pro klinickou psychologii a psychopatologii.
- Testy zkušebního okruhu: Test Hanojské věže (TOH), Test Londýnské věže (TOL), Wisconsinský test třídění karet (WCST), Iowský herní test (IGT), Test řízených orálních slovních asociací (COWAT, VFT), Stroopův test (CWT), Ruffův test figurální fluence (RFFT), Test kognitivního odhadu (TKO)

10. Testy řeči a jazykových schopností

- Význam vyšetřování řeči a jazykových schopností, pojem afázie, kognitivně-komunikační deficit. Klinické a testové vyšetření řeči.
- Testy zkušebního okruhu: Žetonový test, Mississippiský screeningový test afází (MAST-CZ), Bostonská zkouška pro diagnostiku afázie, 3. vydání, Bostonský test pojmenování, 2. vydání, Western Aphasia Battery (WAB)

11. Komplexní neuropsychologické baterie a screeningové neuropsychologické testy

- Význam vyšetřování jednotlivých kognitivních funkcí, pojem organické postižení (organicita), deteriorace kognitivních funkcí, projevy organického postižení mozku v psychické sféře. Testy percepčně-motorických schopností a testy organicity. Neuropsychologické baterie.
- Testy zkušebního okruhu: Rey-Osterriethova komplexní figura (ROCF), Test paměti pro tvary (MFD), Bender-Gestalt test, Test hodin, Test nacházení písmen (LFT), Diagnostika cerebrálních poškození (DCS), Minnesotský percepčně diagnostický test (MPDT), Zkouška laterality, Headův test, Opakovatelná neuropsychologická baterie (RBANS), Lurijova neuropsychologická baterie, Neuropsychologická baterie Lurija-Nebraska (LNNB), Halstead-Reitanova neuropsychologická baterie (HRNB)

12. Testy Speciálních schopností

- Vymezení vybraných speciálních schopností – kreativita, technické schopnosti, verbální a matematické schopnosti, hudební schopnosti
- Testy zkušebního okruhu: Torranceho figurální test tvořivého myšlení (TTCT), Urbanův figurální test tvořivého myšlení (TSD-Z), Kreatos, Testy diferenciací schopností (TDS), Zkouška plošné představivosti (PFB), Tvarový skládací test (FLT), Söeweho kostka, Löeweho pyramida, Test čtverců, Názorové řady, Doplnování vět, Kalkulia

13. Testová diagnostika osobnosti – jednodimenzionální dotazníky a inventáře

- Obecné vymezení a klasifikace dotazníků a inventářů. Základní pojmy, introspekce.
- Problémy – sémantické, tendence v odpovědích, sociální desiderabilita, záměrné zkreslování a jeho odhalení.
- Výhody a nevýhody dotazníků.
- Testy zkušebního okruhu: A-S, I-E, MMQ, N5, MAS, KSAT, STAI, BDI (Buss, Durkeová), Dotazník hodnot (Rokeach), Torontská škála alexithymie (TAS), Bortnerova sebezposuzující škála, Testy agresivity (Caprara), Test profesních zájmů (BIT-II), Škála spokojenosti v životě (SWLS), Dotazník posuzování bolesti (Melzack), Dotazník subjektivní kvality života (SQUALA)

14. Testová diagnostika osobnosti – vícedimenzionální dotazníky a inventáře

- Význam a použití vícedimenzionálních dotazníků a inventářů, jejich aplikace v rámci psychopatologických okruhů a mimo oblast klinické psychologie.
- Testy zkušebního okruhu: Inventář stylů osobnosti a poruch osobnosti (PSSI), Pětifaktorový osobnostní inventář (FFI, NEO-FFI), Millonův víceosý klinický inventář (MCMI-III), Dotazník typologie osobnosti (GPOP), Typologický dotazník Meyersové a Briggsové (MBTI), Existenciální škála ESK, Bochumský osobnostní dotazník (BIP), Dotazník motivace k výkonu (LMI), Brněnský osobnostní dotazník horizontální (BODh), Kudličkové osobnostní dotazník (KUD), Temperamentově zaměřený dotazník (TE-ZA-DO), Bassův-Smékalův orientační

inventář, Mikšíkovy dotazníky psychické struktury a varibility osobnosti (IHAVEZ, SPIDO, VAROS, SPARO, SUPOS aj.), Eysenckovy osobnostní dotazníky (EOD, EPQ-R, DOPEN), Šestnáctifaktorový osobnostní dotazník Cattellův (16 PF), Freiburský osobnostní dotazník (FPI)

15. Testová diagnostika osobnosti – Minnesotský multifázový osobnostní inventář – 2 (MMPI-2, MMPI-2-RF)

- Historie a vývoj metody.
- Struktura metody, klinické, validizační, obsahové a doplňkové škály.
- Administrace, předpoklady na straně testované osoby, předpoklady na straně psychologa.
- Posuzování validity inventáře. Interpretační postup. Škálové trsy. Význam metody v oblasti psychopatologie.

16. Projektivní metody – grafické

- Charakteristika grafických projektivních metod, možnosti jejich využití v rámci poradenské a klinické psychologii, vybrané ukazatele psychických vlastností a stavů v kresebných metodách.
- Testy zkušební okruhu: Testy kresby lidské postavy (DAP, FDT), Test kresby stromu, Test kresby domu-stromu-postavy (H-T-P), Warteggův kresebný test (WZT), Vícedimenzionální kresebný test (MDZT), Barevný pyramidový test (FPT)

17. Projektivní metody - manipulační

- Charakteristika manipulačních projektivních metod, možnosti jejich využití v rámci poradenské a klinické psychologii.
- Testy zkušební okruhu: Test světa, Scénotest, Lüscherův test, Barevný pyramidový test, Chromatický asociační experiment (CAE)

18. Projektivní metody – verbální

- Charakteristika verbálních projektivních metod, možnosti jejich využití v rámci poradenské a klinické psychologii.
- Testy zkušební okruhu: Slovní asociační experiment (AE), Tématický apercepční test a příbuzné metody, Test ruky (Hand test), Rosenzweigův obrázkově frustrační test (PFT, PFT-CW), Experimentální diagnostika pudů (Szondiho test), Testy nedokončených vět, Zulligerův tabulový test, Projektivní test vyprávění příběhů (MAPS)

19. Projektivní metody – Rorschachův test

- Historie testu a charakteristika testu.
- Postup administrace metody.
- Vyhodnocení metody, signování a jeho součásti.
- Interpretační systémy.
- Využití metody v rámci základních psychopatologických okruhů.

20. Posuzovací stupnice a objektivní testy osobnosti

- Klasifikace posuzovacích stupnic. Technika Q-třídění. Sémantický diferenciál. Chyby při posuzování. Psychiatrické posuzovací stupnice a škály, sebesposuzovací stupnice, objektivní posuzovací stupnice a objektivní testy osobnosti. Zvláštnosti psychologického vyšetření v psychiatrii.
- Posuzovací stupnice úzkosti, deprese, poruch psychotického okruhu, poruch neurotického okruhu.
- Testy zkušebního okruhu: Beckova posuzovací stupnice úzkosti (BAI), Hamiltonova psychiatrická stupnice pro posuzování úzkosti (HAMA), Zungova sebesposuzovací stupnice úzkosti (SAS), Beckova posuzovací stupnice deprese (BDI-II), Hamiltonova psychiatrická stupnice pro posuzování deprese (HAMD), Zungova sebesposuzovací stupnice deprese (SDS), Nemocniční škála deprese a úzkosti (HADS), Stupnice Montgomeryho a Åsbergové pro posuzování deprese, Addenbrookský kognitivní test (ADAS-Cog), Krátký test mentálního stavu (MMSE), Klinické hodnocení demence (CDR), Blessedova škála demence, Seznam symptomů (SCL-90), Porteusovy labyrinty, Stanfordská škála hypnability, Harvardská škála hypnability.

21. Integrace dat a formulace psychologických zpráv a nálezů

- Součásti psychologické zprávy (schéma), funkce zprávy, jazyk zprávy.
- Integrace a interpretace psychologických dat, způsob záznamu testových výsledků.
- Typy nálezů – klinický nález, testový nález, narativní nález.
- Psychologické posudky.

22. Speciální otázky psychodiagnostiky

- Diferenciální diagnostika neuróz, psychóz, poruch osobnosti. Vhodné metody a jejich ukazatele.
- Zvláštnosti psychologického vyšetření u drogových závislostí, organických poruch.
- Zvláštnosti v přístupu při vyšetření velmi starých osob.
- Psychodiagnostika ve forenzní praxi, dopravní psychologii, personalistice.

Psychodiagnostika dětí

23. Vymezení psychodiagnostiky dětí

- Vymezení psychodiagnostiky dětí jako součásti dětské klinické psychologie, specifické rysy psychodiagnostiky dětí, zvláštnosti vyšetření adolescentů, strategie klinicko-psychologického vyšetření dětí, vedení vyšetření a dokumentace. Aplikační oblasti psychodiagnostiky dětí. Charakteristika vývojových poruch.

24. Klinické a interakční metody v dětské psychodiagnostice

- Diagnostický rozhovor s dítětem, s rodinou, pozorování, anamnéza, analýza výtvorů dítěte. Pomocné metody k pozorování a vedení rozhovoru.
- Testy zkušebního okruhu: Projektivní interview, Dotazník chování předškolních dětí (DCHP), Vernonův záznamový arch

25. Diagnostika útlého věku

- Charakteristika novorozeneckého, kojeneckého a batolecího vývojového období. Zvláštnosti diagnostiky dětí útlého věku. Význam a klinické využití vývojových škál a testů raného psychického vývoje.
- Testy zkušebního okruhu: *Škály chování novorozence*: Skóre Apgarové, Brazeltonova neonatální behaviorální škála (NBAS), Neurobehaviorální posouzení nedonošených dětí (Kornerové škála, NAPI). *Vývojové škály do tří let věku*: Gesellovy vývojové škály, Bayleyové vývojové škály (BSID), Bühlerové-Hetzerové Kleinkindertest, Mnichovská funkční vývojová diagnostika, Griffithové škála. Kochův záznam neuropsychického vývoje, Kovaříkův vývojový screening, Metoda domácího pozorování (HOME, Caldwell, Bradley), Posuzovací škála normálního vývoje sluchu a řeči (NIDCD)

26. Diagnostika v předškolním období a diagnostika školní zralosti

- Charakteristika vývojového období před vstupem do školy, znaky školní zralosti, školní nezralost. Vyšetření řeči u dětí.
- Testy zkušebního okruhu: Vinelandská škála sociální zralosti, Orientační test školní zralosti, Zkouška znalostí předškolních dětí, Obrázkově slovníková zkouška, Pozorovací schéma na posuzování školní zralosti, Posouzení školní zralosti (IMV-5), Test laterality, Zkouška duševního obzoru a informovanosti (DOI), Heidelberský test řečového vývoje (HSET), Peabodský obrázkově slovníkový test, IV. vydání

27. Výkonové testy a testy inteligence

- Specifika a diagnostické využití inteligenčních testů u dětí. Charakteristika významných inteligenčních souborů.
- Testy zkušebního okruhu: Stanfordský-Binetův inteligenční test IV. revize (SB-IV), Woodcock-Johnsonův test kognitivních schopností (WJ-IE-Cog), Ravenovy barevné matice, Kohsovy kostky, Wechslerova inteligenční škála pro předškolní děti (WPPSI-IV), Test struktury inteligence (IST-70, IST-2000-R)

28. Výkonové testy a testy inteligence – Wechslerova inteligenční škála pro děti (WISC-III),

- Charakteristika metody, její struktura.

- Výsledkové ukazatele (intelligenční kvocienty, indexové skóry) a jejich využití v klinické psychologii a školní psychologii (např. význam pro diagnostiku specifických vývojových poruch učení).
29. Testy speciálních schopností pro děti – testy motoriky, zrakové a sluchové percepce, čtení a psaní
- Test jednotlivých smyslových modalit, testy jemné motoriky. Význam diagnostiky smyslových postižení.
 - Testy zkušební okruhu: Oseretzského škála, Orientační test dynamické praxe (OTDP), Zkouška sluchové diferenciacce, Zkouška sluchové analýzy a syntézy, Zkouška čtení, Zkouška psaní a pravopisu, Edfeldtův reverzní test, Rekogniční test reverzní tendence, Test diskriminace tvarů, Vývojový test zrakového vnímání
30. Testy speciálních schopností pro děti – testy pozornosti, paměti a schopnosti učení
- Vývoj a charakteristiky pozornosti u dětí, možnosti jejího testování. Stručné rozdělení paměti (časové hledisko, modality paměti) a možnosti její diagnostiky. Učení a jeho vymezení.
 - Testy zkušební okruhu: Číselný čtverec, Číselný obdélník, Test koncentrace pozornosti, Bourdonův test, Test cesty (TMT), Test nacházení známých obrázků (TE-NA-ZO) Rey-Osterriethova komplexní figura (ROCF), Bentonův vizuálně-retenční test (BVRT), Paměťový test verbálního učení
31. Neprojektivní kresebné techniky
- Stádia vývoje dětské kresby. Význam diagnostiky kresby. Významné odchylky neprojektivní povahy u vybraných psychopatologických kategorií (ADD/ADHD, mentální retardace, pervazivní vývojové poruchy)
 - Testy zkušební okruhu: Kresba postavy, Zkoušky obkreslování, Bender-Gestalt test
32. Projektivní metody
- Specifika projektivních metod u dětí, jejich využití v oblasti klinické psychologie, poradenské a školní psychologie. Nositelé projekce v kresebných testech. Vývojová specifika projekce u dětí.
 - Testy zkušební okruhu: Rorschachův test (vývojová stádia), Dětský apercepční test (CATO), Tématický apercepční test (TAT), Apercepční karty pro adolescenty (AAC), Rosenzweigův obrázkově frustrační test pro děti (PFT, PFT-CW), Test ruky, projektivní ukazatele kresebných testů (Test kresby lidské postavy, Test stromu, Kresby rodiny, Kresba začarované rodiny), Scénotest, Projektivní test citové vazby pro adolescenty (AAP), Test barevného diferenciálu (TSBD)
33. Testy osobnosti
- Vývoj osobnosti u dětí, základní přístupy, vybrané teorie osobnosti, otázky psychopatologického vývoje osobnosti u dětí. Komplexní osobnostní dotazníky a inventáře, jednodimenzionální dotazníky psychických vlastností a stavů.
 - Testy zkušební okruhu: Pětifaktorový osobnostní dotazník pro děti (FFPI-C), Eysenckův osobnostní dotazník pro děti (JEPI, B-JEPI), Cattellův osobnostní dotazník pro mládež (HSPQ), Cattellův-Porterův osobnostní dotazník pro děti (CPQ), Škála manifestní úzkosti pro děti

(CMAS), Škála klasické sociálně situační anxiety a trémy (KSAT), Dotazník úzkosti a úzkostlivosti u dětí (ŠAD), Dotazník dětské depresivity (CDI)

34. Testy sociálních vztahů

- Vymezení sociálních oblastí dítěte. Specifika sociálních vztahů dle vývojových období.
- Testy zkušebního okruhu: ADOR, Test rodinného systému (FAST), Test rodinných vztahů (A-B), Rohnerova diagnostika rodinných vztahů, Škála rodinného prostředí, Test morální zralosti Kotáskové, Dotazník sebepojetí školní úspěšnosti (SPAS), Škála sebepojetí u dětí, 2. vydání (PHSCS-2)

35. Diagnostika u organických poškození CNS, diagnostika mentální retardace

- Vymezení organického postižení a jeho projevy u dětí. Vymezení termínu mentální retardace, rozdělení, klinické projevy
- Diagnostické možnosti, příklady doporučených diagnostických metod.

36. Diagnostika psychické deprivace, diagnostika v soudně znalecké praxi

- Vymezení psychické deprivace, klinické projevy u dětí do tří let, v předškolním období, v období školní docházky a puberty, důsledky psychické deprivace.
- Příklady doporučených diagnostických metod.

37. Diagnostika specifických vývojových poruch učení

- Výskyt, příčiny, druhy poruch a jejich projevy (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie).
- Možnosti diagnostiky vývojových poruch učení, včetně širších diagnostických okruhů – posouzení auditivní analýzy a syntézy řeči, auditivní diferenciací, vizuálního a prostorového rozlišování, pozornosti, slovní zásoby, matematických dovedností.

38. Diagnostika pervazivních vývojových poruch (poruchy autistického spektra)

- Rozdělení a klinické projevy pervazivních vývojových poruch, příklady doporučených diagnostických metod.
- Metody zkušebního okruhu: Škála dětského autistického chování (CARS), Dětské autistické chování (DACH), Diagnostické interview autismu (ADI-R), Australská škála Aspergerova syndromu, Screening Aspergerova syndromu (ASSQ), Modifikovaná škála autistických projevů v batolecím věku (M-CHAT)